

درس اول

۱. **واژه تاریخ دارای چه معانی می باشد؟ با ذکر مثال بنویسید.** ۱- گاهی منظور از آن، مجموعه حوادث و رویدادهایی است که یک فرد یا یک جامعه از سر گذرانده است مانند «تاریخ ایران». ۲- گاهی واژه تاریخ در نوشته ها و زبان مردم به کار می رود و منظور از آن علم و روش های علمی است که به وسیله آن، رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند؛ مثلاً تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان ۳- گاهی هم می گویم «تاریخ» و منظورمان از آن، تعیین روز و ماه و سال است، یعنی همان تقویم.
۲. **ویژگی های رویدادهای تاریخ را ذکر کنید؟** ۱- دور از دسترس اند و قابل مشاهده نیستند و نمی توان آنها را به طور مستقیم درک کرد، بلکه باید با استفاده از شواهد و مدارک آنها را شناخت ۲- تکرارناپذیرند و قابل تجربه نیستند ۳- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.
۳. **رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجه چه عواملی پدید آمده اند؟** در نتیجه رفتار متقابل انسان ها با یکدیگر و با طبیعت.
۴. **نهادها، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن پیامد چیست؟** پیامد رفتار فردی و جمعی انسان هاست.
۵. **علم تاریخ را تعریف کنید؟** علمی است که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسان ها و جامعه ها در گذشته می پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می کند.
۶. **هدف علم تاریخ چیست؟** شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می شود.
۷. **از چه زمانی به تدریج توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش جلب شد؟** پس از اختراع خط در حدود ۵ هزار سال پیش.
۸. **قدیمی ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده چیست؟** تکه ای از سنگ نوشته ای به خط کهن مصری است که بیش از ۴ هزار سال قدمت دارد.
۹. **تدوین و نگارش خدای نامه (خدای نامک) مربوط به چه دوره تاریخی ایران است؟** ساسانیان.
۱۰. **تدوین و نگارش خدای نامه (خدای نامک) در زمان ساسانیان نشان دهنده چیست؟** توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی.
۱۱. **محتوای سالنامه های دولتی در ایران باستان چه بود؟** حاوی اخبار و رویدادهای مهم بوده اند.
۱۲. **تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن از چه زمانی و از کجا و با ظهور چه مورخی آغاز شده است؟** از قرن پنجم پیش از میلاد- یونان باستان- هرودت.
۱۳. **چه کسی «پدر تاریخ» لقب گرفت؟** هرودت.
۱۴. **کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جا مانده از عصر باستان چه کتابی می باشد و موضوع آن چیست؟** تاریخ هرودت که بخش عمده مطالب آن به شرح جنگ های یونان و ایران اختصاص دارد.
۱۵. **چرا هرودت عمداً یا سهواً در گزارش رویدادهای مربوط به ایران، دچار لغزش ها و بعضاً غرض ورزی هایی شده است؟** یونانی و طرفدار یونان بودن.
۱۶. **شیوه تاریخی نویسی مورخان باستان چگونه بود؟** ۱- مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. ۲- عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به مسائل و موضوع های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی دادند.
۱۷. **چه عاملی در قرن های ۱۳ تا ۱۷م. در اروپا به تدریج علم تاریخ را متحول و شیوه نوینی در تاریخ نگاری پدید آورد؟** دوره رنسانس.
۱۸. **اساس شیوه تاریخی نویسی اروپا بعد از رنسانس چگونه بود؟** بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بود.
۱۹. **ویژگی های تاریخ نگاری نوین که آن را از تاریخ نویسی و وقایع نگاری های قبلی متمایز می سازد را ذکر کنید؟** ۱- علم تاریخ صرفاً به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی شود؛ بلکه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و ... جوامع گذشته را دربرمی گیرد. به همین دلیل در پژوهش های نوین تاریخی، تمام جنبه های زندگی مردمان و جوامع گذشته مورد بررسی و مطالعه قرار می گیرد. ۲- علم تاریخ صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته بسنده نمی کند، بلکه زمینه ها، علت ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می نماید. برای مثال امروزه پژوهشگران تاریخ، برای بررسی واقعه مهمی مانند سقوط ساسانیان، فقط به توصیف ماجرای جنگ هایی که میان سپاه ساسانی و اعراب مسلمان رخ داد، اکتفا نمی کنند، بلکه در ابعادی وسیع تر، زمینه ها و علت های سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی این واقعه را

به همراه آثار و پیامدهای گوناگون آن، بررسی و تحلیل می کنند. ۳- در پژوهش های علمی تاریخ، از یافته های علوم و فنون مختلف مانند باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبا شناسی و گاه شماری استفاده می شود.

۲۰. **مراحل پژوهش در تاریخ را به ترتیب بنویسید؟** ۱- انتخاب موضوع ۲- تدوین پرسش های تحقیق ۳- شناسایی منابع ۴- گردآوری و تنظیم اطلاعات ۵- تحلیل و تفسیر اطلاعات ۶- گزارش یافته های پژوهش.

۲۱. **برای انتخاب موضوع پژوهش، چه معیارهایی باید مورد توجه قرار گیرد؟** ۱- موضوع تحقیق تازه باشد و تکراری نباشد ۲- هر پژوهش باید مسأله تازه ای را مورد بررسی قرار دهد و حرف و نظر جدیدی را ارائه دهد ۳- موضوع تحقیق باید دارای اثر و فایده های باشد ۴- محقق باید موضوعی را برگزیند که منابع و اطلاعات کافی در مورد آن موجود باشد.

۲۲. **هدف از تدوین پرسش های تحقیق در پژوهش های تاریخی چیست؟** ۱- هدف پژوهش را مشخص می کنند ۲- مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شوند.

۲۳. **در پژوهش های تاریخی، پرسش های پژوهش در چه زمینه ای مطرح می شوند؟** درباره زمینه ها، علت ها، آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروه های درگیر در رویدادها

۲۴. **در مرحله شناسایی منابع، پژوهشگر چه اقدامی انجام می دهد؟** میزان اعتبار، دقت و صحت آنها را ارزیابی می کند.

۲۵. **در مرحله گردآوری و تنظیم اطلاعات پژوهشگر چه اقداماتی انجام می دهد؟** در این مرحله، پژوهشگر اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را از منابع و اسناد تاریخی استخراج و سپس تنظیم و دسته بندی می نماید.

۲۶. **در کدام مرحله از پژوهش در تاریخ کار مورخان شباهت بسیاری به کار کارآگاهان پلیس دارد؟** مرحله تحلیل و تفسیر اطلاعات.

۲۷. **منابع پژوهش تاریخی از نظر درجه اهمیت و اعتبار به چند دسته تقسیم می شوند؟** ۱- منابع دست اول یا اصلی ۲- منابع دست دوم یا فرعی.

۲۸. **منظور از منابع دست اول یا اصلی چیست؟** همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک ترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند. به عبارت دیگر، نویسندگان این نوع منابع، خود ناظر رویدادها بوده اند و یا اینکه شرح ماجرا را از شاهدان واقعه شنیده اند.

۲۹. **منابع دست اول یا اصلی شامل چه منابعی می باشد؟** علاوه بر منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی، شامل بناها، ابزارها، اشیا، سنگ نگاره ها و سنگ نوشته ها، سکه ها و هر وسیله ای که از گذشته به جای مانده است.

۳۰. **منظور از منابع دست دوم یا فرعی چیست؟** به همه منابع، تحقیقات و آثاری گفته می شود که مدت ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول، پدید آمده اند.

۳۱. **فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ را بنویسید؟** ۱- منبع شناخت و تفکر ۲- بهره گیری از گذشته برای حال و آینده ۳- تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی.

۳۲. **منبع شناخت و تفکر را به عنوان یکی از فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ شرح دهید؟** با کاوش در گذشته می توان از تجربیات و اندیشه های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت. علاوه بر این، جست و جوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت ها، آثار و نتایج رویدادها، قوه درک و مهارت اندیشه ورزی را افزایش می دهد. در قرآن، آیات بسیاری است که به مطالعه سرگذشت اقوام گذشته دعوت کرده و آن را به عنوان یک منبع معتبر برای کسب شناخت و تفکر معرفی می کند.

۳۳. **از نظر شهید مطهری قرآن چگونه می تواند منبع شناخت و تفکر باشد؟** از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن، بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می گیرد و عزت ها، ذلت ها، موقیبت ها و شکست ها، خوشبختی ها و بدبختی های تاریخی حساب هایی دقیق و منظم دارد و با شناختن آن حساب ها و قانون ها می توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد و به سود سعادت خود و مردم از آن بهره گیری کرد.

۳۴. **چرا دامنه شناخت و آگاهی تاریخی فقط محدود به گذشته نمی شود، بلکه به درک زمان حال و ترسیم مسیر آینده نیز کمک می کند؟** زیرا رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته اند، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها، گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می دهد. برای مثال، نتایج و تأثیرات برخی حوادث عظیم تاریخی مانند تأسیس سلسله بزرگ هخامنشیان، جنگ های صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات

جغرافیایی و انقلاب های بزرگ معاصر، فقط محدود به زمان وقوع این حوادث نبوده، بلکه دوران پس از آن حوادث را نیز به طرز چشمگیری متأثر کرده است.

۳۵. مطالعه تاریخ چه کمکی به ما می کند؟ به ما کمک می کند تا بفهمیم که فرهنگ ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده اند. بدین گونه، علم تاریخ می تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده، کمک کند.

۳۶. آگاهی افراد جامعه از گذشته مشترکشان باعث چه می شود؟ باعث خودآگاهی و یگانگی بیشتر آنان می شود.

۳۷. تأثیر تاریخ را بر میهن دوستی و تقویت هویت ملی توضیح دهید؟ شناخت گذشته و مطالعه و بررسی زندگی مردمان در زمان ها و مکان های دیگر، به ما کمک می کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم، که بوده ایم و چگونه به جایگاهی که هم اکنون هستیم، رسیده ایم.

۳۸. چه عاملی نقش زیادی در حفظ موجودیت و هویت ایرانیان در طول تاریخ داشته است؟ آگاهی تاریخی ایرانیان از گذشته خود.

درس دوم

۱. دو رکن مهم دانش تاریخ را نام ببرید؟ زمان و مکان.
۲. چرا دانش تاریخ بدون توجه به زمان، معنایی ندارد؟ زیرا بدون زمان، نمی توان به درکی منطقی و درستی از تاریخ دست یافت.
۳. گاه شماری چیست؟ نظامی است که انسان برای اندازه گیری دقیق زمان (ماه و سال) ابداع کرده است.
۴. در نتیجه نیاز به زمان سنجی بشر موفق شد چه ابزارهایی را اختراع نماید؟ ساعت های آفتابی، آبی و شنی و همچنین اسطرلاب.
۵. کاربرد اسطرلاب چه بود؟ برای رصد خورشید، ماه و دیگر سیارگان و ستارگان.
۶. مردمان کدام تمدن ها در تنظیم و تدوین گاه شماری پیشگام بودند؟ بین النهرین (میان رودان) و مصریان باستان.
۷. تقویم مردمان بین النهرین و بابل چه ویژگی های داشت؟ ۱- در بین النهرین و به خصوص در میان بابل گاه شماری خورشیدی قمری رایج بود. ۲- در این گاه شماری، سال به ۱۲ ماه قمری ۳۰ یا ۲۹ روزه تقسیم می شد. ۳- از آنجایی که سال قمری ۳۵۴ شبانه روز و سال خورشیدی ۳۶۵ و یک چهارم شبانه روز است، برای رفع این اختلاف، هر سه سال، یک ماه به سال می افزودند.
۸. چرا و کدام امپراتور روم و بر چه اساسی دستورات اصلاح گاه شماری روم را داد؟ رومیان در آغاز، گاه شماری دقیقی نداشتند، به همین دلیل در سال ۴۶ ق.م. امپراتور روم، ژولیوس سزار دستور داد گاه شماری رومی براساس گاه شماری مصری اصلاح شود.
۹. تقویم مصر باستان چه ویژگی های داشت؟ ۱- آنان سال را ۳۶۵ و یک چهارم شبانه روز محاسبه می کردند. ۲- سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می شد و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم افزوده می گردید. ۳- برای محاسبه یک چهارم شبانه روز اضافی، هر چهار سال یک روز به سال می افزودند و به قولی کیسه می گرفتند.
۱۰. پس از آنکه امپراتوری روم دین مسیحیت را رسمیت بخشید، چه رویدادی مبدأ گاه شماری رومیان (مسیحیان) شد؟ تولد حضرت مسیح.
۱۱. از چه زمانی تولد حضرت مسیح به عنوان مبدأ گاه شماری رومیان (مسیحیان) تعیین شد؟ پس از آنکه امپراتوری روم دین مسیحیت را رسمیت بخشید.
۱۲. ویژگی تقویم هجری قمری را ذکر کنید؟ بر پایه گردش ماه به دور زمین تنظیم شده است و مبدأ آن، اول محرم سالی است که پیامبر از مکه به مدینه هجرت کرد.
۱۳. در دوره هخامنشیان و اشکانیان چه نوع گاه شماری رایج بوده است؟ در قلمرو هخامنشیان گاه شماری خورشیدی قمری بابلی رواج داشته است، اما ماه ها براساس فرهنگ و آیین ایرانی نام گذاری شده بودند. در دوره اشکانیان، گاه شماری های بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود.
۱۴. در دوره ساسانیان چه نوع گاه شماری رایج بود و چه ویژگی هایی داشت؟ گاه شماری اوستایی که گاه شماری دینی زرتشتیان محسوب می شد در ایران رایج گردید. ۱- در این گاه شماری، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می شد. ۲- پنج روز اضافی را به نام «اندرگاه» به آخر ماه دوازدهم می افزودند. ۳- مبدأ گاه شماری اوستایی به تخت نشستن هر پادشاه بود ۴- از آنجایی که در این گاه شماری، سال را ۳۶۵ شبانه روز می گرفتند، در هر ۴ سال یک شبانه روز و در هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه روز از سال حقیقی عقب می افتاد. برای رفع این مشکل بعد از هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می کردند. ۵- در گاه شماری اوستایی ماه ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نام گذاری شده بود.

۱۵. در گاه شماری اوستایی چگونه مشکل عقب افتادن یک شبانه روز در هر ۴ سال از سال حقیقی حل می شد؟ برای رفع این مشکل بعد از هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می کردند.

۱۶. در ایران دوران اسلامی چه نوع گاه شماری هایی رواج یافت؟ گاه شماری هجری قمری، هجری خورشیدی، یزدگردی، جلالی و دوازده حیوانی.

۱۷. گاه شماری هجری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ ش. در ایران رسمیت یافت بر اساس کدام گاه شماری تنظیم شده است؟ گاه شماری جلالی.

۱۸. چرا به تبدیل و تطبیق تقویم ها نیاز است؟ زیرا دولت ها برای تنظیم روابط خود با کشورهای دیگر نیازمند آگاهی از گاه شماری های دیگرند.

۱۹. کرونولوژی چیست؟ نظم و ترتیب رویدادها براساس زمان وقوع آن ها.

۲۰. خط زمان چیست؟ ابزار مناسبی است که به وسیله آن می توان رویدادهای یک دوره یا دوران های مختلف تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آنها، بر روی نمودار نشان داد.

۲۱. پنج مورد از عوامل جغرافیایی و محیطی را که بر رویدادهای تاریخی اثرگذار بوده اند، فهرست کنید؟ آب و خاک، پستی ها و بلندی ها، آب و هوا، موقعیت سرزمینی و ارتباطی و دسترسی به دریاها و آب های آزاد.

۲۲. کدام یک از نویسندگان به منظور نگارش کتاب تاریخ خود به مسافرت دست زدند؟ هرودت و ابن خلدون.

۲۳. هرودت برای نگارش کتاب خود چه اقدامی انجام داد؟ به مصر، فینیقیه و جاهای دیگر مسافرت کرده و از نزدیک شرایط طبیعی و اقلیمی آن سرزمین ها را بررسی نموده است.

۲۴. ابن خلدون، اندیشمند مسلمان تونس، بخشی از مقدمه کتاب العبر خود را به چه مطالبی اختصاص داد؟ به تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان اختصاص داده است.

۲۵. مسافرت هرودت برای نگارش کتاب خود و اقدام ابن خلدون به اختصاص بخشی از مقدمه کتاب العبر به تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، نشان دهنده چیست؟ توجه به نقش و تأثیر عوامل و پدیده های طبیعی و اقلیمی (آب و هوا) در شکل دادن به رویدادها و تحولات تاریخی.

۲۶. جغرافیای تاریخی به مطالعه چه مسائلی می پردازد؟ جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق و سرزمین های مختلف در گذشته می پردازد و تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مانند شکل گیری تمدن ها، مهاجرت ها، پیروزی ها و شکست ها، برپایی سکونتگاه ها و شهرها و ایجاد و گسترش راه ها و ... مطالعه می کند.

۲۷. دلایل اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ چیست؟ ارتباط جغرافیا و تاریخ.

۲۸. نقشه های تاریخی چه اطلاعاتی را نمایش می دهد؟ انواع مختلفی از اطلاعات شامل قلمرو حکومت ها، مرزها، پایتخت ها، شهرها، بناهای مهم، محل دقیق رویدادها به خصوص جنگ ها، شبکه راه ها، مسیرهای مهاجرت و لشکرکشی ها و تقسیمات اداری و مالیاتی را نمایش می دهند.

درس سوم

۱. علم باستان شناسی چیست؟ باستان شناسی علمی است که آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان ها و جوامع گذشته، مطالعه و بررسی می کند.

۲. باستان شناس کیست؟ کسی است که بر اساس آثار باقی مانده از بشر، گذشته انسان ها و جوامع انسانی و به ویژه تغییرات فرهنگی آنها را در طول زمان، بررسی و تحلیل می نماید.

۳. منظور از آثار باستانی و تاریخی چیست؟ به تمامی اشیاء، ابزارها، بناها و مکان هایی می گویند که ساخته دست بشر و محصول اندیشه او هستند.

۴. مکان یا محوطه باستانی به چه جاهایی گفته می شود؟ به جاهایی که باستان شناسان در آنجا آثار باستانی و تاریخی را مطالعه و کشف می کنند.

۵. مکان های باستانی از نظر شکل و وسعت به چند دسته تقسیم می شوند؟ ۱- سکونتگاه روستایی یا شهری ۲- غارها، گورستان ها و آرامگاه ها ۳- آثار تاریخی کنده شده بر سینه کوه ها و صخره ها ۴- تپه های باستانی.

۶. چرا گورستان ها و آرامگاه ها، یکی از محوطه های باستانی محسوب می شوند؟ اشیاء به دست آمده از این مکان ها و همچنین شیوه تدفین مردگان، معماری و مصالح آرامگاه ها، اطلاعات ارزنده ای را درباره نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت های فنی مردمان و جوامع گذشته ارائه می دهند.

۷. در کدام مناطق ایران، بیشتر سنگ نوشته ها، نقش برجسته ها و گوردخمه های متعددی بر دیواره کوه ها و صخره ها نقش بسته اند؟ فارس، همدان، کرمانشاه.
۸. تپه های باستانی چگونه شکل گرفته اند؟ هنگامی که در دوره های زمانی مختلف به تناوب مردمانی در یک مکان سکونت نمایند، به تدریج چند لایه باستانی روی هم قرار می گیرند که تشکیل تپه های باستانی را می دهند.
۹. مراحل کار باستان شناسان را به ترتیب بیان کنید؟ ۱- کشف و شناسایی ۲- حفاری ۳- استخراج و تنظیم اطلاعات.
۱۰. نخستین گام باستان شناسان چیست؟ شناسایی و کشف مکان ها و محوطه های باستانی و تاریخی است.
۱۱. از نظر کشف و شناسایی، آثار و بناهای تاریخی به چند دسته تقسیم می شوند؟ ۱- آثار و بناهای تاریخی مانند تخت جمشید و طاق بستان بر روی سطح زمین قرار داشته و به آسانی قابل شناسایی هستند ۲- بخش زیادی از آثار باستانی در زیر خاک و یا در اعماق دریاها و رودخانه ها قرار گرفته اند.
۱۲. باستان شناسان برای کشف آثار باستانی و تاریخی از چه روش هایی استفاده می کنند؟ رجوع به کتاب های تاریخی، سفرنامه ها و...، از ابزارها و فناوری های جدید و پیشرفته ای مانند پهپادها، رادارها، عکس های هوایی، تصاویر ماهواره ای، روش های الکترومغناطیسی و سیستم اطلاعات جغرافیایی که قابلیت زیادی در نقش برداری، کشف و بازسازی دقیق محوطه ها و آثار باستانی دارند، استفاده می کنند.
۱۳. چرا مرحله حفاری، از مراحل حساس کار باستان شناسان به شمار می رود؟ زیرا نیازمند دانش، تجربه و دقت فراوان است؛ چرا که ممکن است با کوچک ترین اشتباه، آسیب بزرگی به آثار و بناهای تاریخی در حال کاوش وارد شود.
۱۴. باستان شناسان پس از حفاری و خاک برداری، هنگامی که به یک بنای تاریخی برخورد کنند چه اقداماتی انجام می دهند؟ نخست نقشه آن بنا را مشخص می نمایند. آنان همچنین اگر به شیئی برخورد کنند، نخست در همان وضعیت از آن عکس برداری و تمامی مشخصاتش را به طور دقیق ثبت می کنند. سپس آن را از خاک بیرون آورده و مراحل بعدی تحقیقات، در کارگاه ها و آزمایشگاه های مجهز ادامه می یابد.
۱۵. در مرحله استخراج و تنظیم اطلاعات باستان شناسان چه اقداماتی انجام می دهند؟ در این مرحله، باستان شناسان آثار یا بناهای باستانی کشف شده را به لحاظ قدمت، مواد و مصالح به کار رفته در آنها و نیز کاربردهایی که داشته اند، مورد بررسی و مطالعه قرار می دهند.
۱۶. هدف باستان شناسان از مقایسه آثار و بناهای باستانی در زمان های مختلف چیست؟ می کوشند تا سیر پیشرفت های فنی، هنری و فرهنگی مردمان گذشته را درک کنند و روابط جوامع گذشته و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی آنها بر یکدیگر را توضیح می دهند.
۱۷. امروزه باستان شناسان برای تاریخ گذاری و تعیین سن آثار باستانی از چه روش هایی استفاده می کنند و از چه دانش هایی کمک می گیرند؟ ۱- روش رادیو کربن ۲- روش پتاسیم آرگون. در این روش ها از دانش هایی چون شیمی، فیزیک، گیاه شناسی، زمین شناسی و غیره کمک گرفته می شود.
۱۸. موزه را تعریف کنید؟ مهم ترین مکان گردآوری، نگهداری، مرمت، مطالعه و نمایش آثار باستانی هستند.
۱۹. بزرگترین های موزه های ایران و جهان را نام ببرید؟ موزه ملی ایران باستان، موزه لوور در پاریس، بریتانیا در لندن، آرمیتاژ در سن پترزبورگ روسیه و متروپولیتن در نیویورک.
۲۰. رابطه علم باستان شناسی و تاریخ را بیان کنید؟ از یک سو، باستان شناسان از نوشته های مورخان برای شناسایی، کشف و مطالعه آثار و مکان های باستانی بهره می برند و از سوی دیگر نتایج کاوش های باستان شناسان، منبع ارزشمندی برای تحقیقات مورخان به شمار می رود.
۲۱. مطالعه و شناخت دوران بسیار طولانی پیش از تاریخ، عمدتاً متکی به چیست؟ کاوش های باستان شناسی.
۲۲. باستان شناسی چگونه کمک شایانی به مطالعه دوره تاریخی کرده است؟ منابع مکتوب برای شناخت کامل این دوره، مخصوصاً اوایل آن، کافی نیستند. از سوی دیگر، عمده اطلاعات منابع نوشتاری، مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان است. بنابر این، کاوش های باستان شناسی و یافته های علمی باستان شناسان به مورخان کمک زیادی می کند که ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی مردمان و جوامع دوره تاریخی را بهتر بشناسند.
۲۳. باستان شناسی چه وظیفه ای دارد؟ ۱- کشف و معرفی میراث فرهنگی بشر. ۲- مرمت و نگهداری این میراث گران بها.

درس چهارم

۱. در یک تقسیم بندی کلی، گذشته بشر به چند دوره تقسیم می شود؟ ۱- دوره پیش از تاریخ ۲- دوره تاریخی.
۲. پیش از تاریخ به چه دورانی گفته می شود؟ به دورانی طولانی از زندگی انسان گفته می شود که با ظهور او در پهنه گیتی آغاز شد و تا اختراع خط و

گسترش تمدن در حدود ۵۰۰۰ سال پیش به طول انجامید.

۳. **باستان شناسان مراحل زندگی انسان های پیش از تاریخ را بر اساس نوع اقتصاد معیشتی و ابزارهای متناسب با آن به چند دوره تقسیم کرده اند؟ ۱- دوره گردآوری خوراک ۲- دوره تولید خوراک.**
۴. **شیوه زندگی انسان های نخستین در دوره گردآوری خوراک بر چه پایه استوار بود؟** بر دوره گردی، شکار جانوران و گردآوری دانه، میوه، و ریشه گیاهان و درختان برای تأمین خوراک استوار بود.
۵. **نقش مردان و زنان در دوره گردآوری خوراک چه بود؟** مردان در دسته های کوچک به شکار می رفتند و زنان به جمع آوری بقایای خوردنی گیاهان و میوه درختان می پرداختند.
۶. **اتفاق مهم دوران پیش از تاریخ چه بود؟** افروختن آتش و به کار گرفتن آن بود.
۷. **اصلی ترین ماده ای که انسان های نخستین از آن برای ساختن ابزار استفاده کردند چه بود؟** سنگ و در ادامه نیز استخوان و چوب نیز مواد دیگری بودند که مردمان پیش از تاریخ از آنها برای ابزارسازی استفاده می کردند.
۸. **دلیل به کارگیری هنر نقاشی توسط انسان در اواخر دوره گردآوری خوراک چه بود؟** تا اواخر دوره گردآوری خوراک، توانایی بشر در سخن گفتن و اندیشیدن تکامل یافت و به حدی رسید که هنر نقاشی را برای نشان دادن احساس و اندیشه خود به کار گرفت.
۹. **وضعیت دین و اعتقادات مردمان دوره گردآوری خوراک چگونه بود؟** اعتقادات انسان های اولیه با مشکلات و مخاطرات زندگی آنان مانند بیماری، مرگ، سیل، خشکسالی و ... ارتباط داشته است. آنان به نیروهایی مرموز و فرا طبیعی باور داشتند که در نظر آنان نگاهدارنده زمین، آسمان و سراسر زندگی محسوب می شدند.
۱۰. **دوران تولید خوراک با چه وقایع ای آغاز می شود؟** کشت برخی گیاهان و اهلی ساختن حیوانات.
۱۱. **بر اساس کاوش های باستان شناسی، کدام مناطق به عنوان خاستگاه دیرینه کشاورزی معرفی شده است؟** تپه چغاگلان در شهرستان مهران در استان ایلام.
۱۲. **به چه دلیل شروع کشت دانه را به زنان نسبت می دهند؟** از آنجایی که زنان مسئولیت گردآوری دانه های گیاهان را بر عهده داشتند، به احتمال زیاد، کشت دانه توسط آنان شروع شده باشد.
۱۳. **پیشرفت های انسان در عصر نوسنگی را ذکر کنید؟ ۱- فن ساخت ابزارها و ظروف سنگی را ترقی داد ۲- با ابداع چرخ سفال اقدام به تولید ظروف گلی کرد ۳- با استفاده از پشم حیوانات، موفق به تولید پارچه شد.**
۱۴. **ابداع کشاورزی چه پیامدهای مهمی برای بشر داشت؟ ۱- کشاورزان به منظور کاشت، داشت و برداشت محصول، از دوره گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونتگاه های دائم، ایجاد کردند. ۲- به دلیل تولید اضافه بر نیاز، عده ای به فعالیت دیگری غیر از تولید خوراک مانند ابزار سازی، سفالگری و پارچه بافی روی آوردند و در تولید این محصولات مهارت و تخصص یافتند. ۳- در نتیجه تولید مازاد بر نیاز، داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک به تدریج آغاز شد.**
۱۵. **رونق داد و ستد چه پیامدهایی برای انسان های اولیه در بر داشت؟** زمینه آشنایی مردم مناطق مختلف را با آداب و رسوم، مهارت ها و اندیشه های یکدیگر فراهم آورد.
۱۶. **بین النهرین یا میان رودان به معنای کدام سرزمین ها می باشد؟** سرزمین های میان دو رود دجله و فرات در کشور کنونی عراق و شامل تمامی سرزمین های پست غرب فلات ایران می شود.
۱۷. **چه عواملی موجب گسترش روستاها و پدید آمدن نخستین شهرها در بین النهرین شد؟** افزایش جمعیت و تولید مازاد بر خوراک، موجب شد که روستاها گسترش پیدا کنند و سرانجام نخستین شهرها در این منطقه پدید آیند.
۱۸. **اولین شهرها در ناحیه جنوبی بین النهرین در کجا به وجود آمدند؟** سومر.
۱۹. **مهم ترین شهرهای سومر را نام ببرید؟** اور، اوروک، لاگاش و کیش.
۲۰. **چرا شهر های سومر را دولت شهر یا کشور شهر می گفتند؟** هریک از این شهرها به همراه روستاهای پیرامون خود، دارای حکومتی مستقل بودند که به آنها دولت شهر یا کشور شهر گفته می شود.

۲۱. عقاید دینی سومریان را بنویسید؟ سومریان، خدایان متعددی را می پرستیدند و اعتقاد داشتند که هر شهر از آن خدایی است. آنان برای خدای شهر خویش پرستشگاه باشکوهی بر پا نموده و قربانی و هدایای زیادی نثارش می کردند. آنان معتقد بودند که خدایان، انسان ها را برای خدمت به خود آفریده اند و اگر در این کار کوتاهی کنند، خدایان آنان را با فرو فرستادن سیل و طوفان یا خشکسالی تنبیه خواهند کرد.
۲۲. صنعتگران سومری در ساخت چه اشیایی تبحر داشتند؟ سفالگری، ساخت ابزارها و جنگ افزارهای مفرغین.
۲۳. چرا برخی از باستان شناسان معتقدند سومریان مخترع خط بوده اند؟ زیرا لوح های گلی فراوانی به خط میخی و زبان سومری در بقایای شهرهای سومری کشف شده است.
۲۴. قوم اکدی به فرماندهی چه کسی بر کشور - شهرهای سومری مسلط شدند؟ سارگن.
۲۵. اقدامات سارگن پس از تسلط بر دولت شهرهای سومر را بنویسید؟ سارگن سرتاسر بین النهرین را به فرمان خود آورد و امپراتوری بزرگی تشکیل داد که از سواحل شرقی دریای مدیترانه تا کوه های زاگرس امتداد داشت. این امپراتوری، مردم و اقوامی را که دارای اندیشه، آداب و رسوم، صنعت و هنر گوناگونی بودند، یکپارچه و متحد کرد و موجب تبادل بیشتر فرهنگ و تمدن در بین النهرین شد.
۲۶. سلسله ای که اقوام اموری در بین النهرین تأسیس به چه نامی معروف است؟ سلسله بابل قدیم.
۲۷. مشهورترین فرمانروایی سلسله بابل قدیم (اموری) که بود و چه اقداماتی انجام داد؟ حمورابی بود که مناطق وسیعی از بین النهرین را فتح و ضمیمه قلمرو خود کرد. او همچنین اقدامات مهمی در زمینه کشورداری، کشاورزی و قانون گذاری انجام داد.
۲۸. قانون نامه حمورابی شامل چه قوانینی می باشد؟ این قانون نامه، شامل مجموع های از قوانین مربوط به زراعت، آبیاری، کشتیرانی، خرید و فروش برده، ارث، ازدواج و مجازات های انواع جرم ها و جنایت ها است.
۲۹. در مصر باستان جریان زندگی و تمدن به چه عاملی وابسته بود؟ به رود پرآب و طویل نیل وابسته بود.
۳۰. چه عواملی مصر باستان را از تهاجم های خارجی حفظ می کرد؟ موانع طبیعی مانند صحرای گرم شرق و غرب، دریای مدیترانه در شمال و صخره های شمالی.
۳۱. مورخان، تاریخ مصر باستان را به چند دوره تقسیم می کنند؟ سه دوره: امپراتوری قدیم، میانه و جدید.
۳۲. کدام فرعون کوشید یگانه پرستی را در شکل پرستش خدای خورشید در مصر ترویج نماید؟ آمن هوتپ چهارم.
۳۳. ویژگی مصر در دوره امپراتوری قدیم چگونه بود؟ قدرت فرعون ها اوج بود و اهرام سه گانه به عنوان یکی از شاهکارهای معماری جهان باستان به دستور آنان ساخته شد.
۳۴. فرعون ها برای اداره امور کشور از چه کسانی استفاده می کردند؟ از وزیر یا شخصی با عنوان «کارگزار کل کشور» استفاده می کردند که مسئولیت اداره امور اداری، مالی و قضایی را بر عهده داشت.
۳۵. وضعیت دینی مصر باستان چگونه بود؟ مصریان باستان خدایان زیادی را می پرستیدند. حداقل نام چندین هزار خدا در نوشته های مصری شناسایی شده است. البته مردم مصر، خدایانشان را مهربان تر و دوستانه تر از خدایان سومری می پنداشتند. شاید به این سبب که زندگی در اطراف نیل آسانتر و مطبوع تر از زندگی در کناره های دجله و فرات بود.
۳۶. کدام پیامبران الهی در دوران امپراتوری جدید، مردم مصر را به پرستش خدای یگانه دعوت کردند؟ حضرت یوسف و حضرت موسی.
۳۷. چرا مصریان اجساد فرعون ها را مومیایی می کردند؟ مصریان به زندگی بعد از مرگ باور داشتند و معتقد بودند که روح پس از مرگ مدتی سرگردان می ماند و سپس به جسم انسان باز می گردد. به همین دلیل، اجساد فرعون ها را برای جلوگیری از فاسد شدن جسم، مومیایی می کردند.
۳۸. اساس زندگی در مصر باستان بر چه پایه ای استوار بود، توضیح دهید؟ بر کشاورزی استوار بود. گندم، جو، خرما و دیگر میوه ها کشت می کردند.
۳۹. دستاوردهای برجسته تمدن مصر باستان چه بود؟ ابداع خط های مختلف هیروگلیف و دموتیک بود که از هر کدام در جاهای متفاوت استفاده می شد. مصریان همچنین با استفاده از نی، کاغذی به نام پاپیروس ابداع کردند.
۴۰. تمدن مصر باستان به چه علت شهرت دارد؟ به خاطر بناهای باستانی مانند اهرام، معابد، کاخ ها و نیز آثار هنری به ویژه مجسمه سازی شهرت دارد.
۴۱. مصریان باستان در چه زمینه ای خلاقیت و مهارت زیادی از خود نشان دادند؟ در نقاشی، مجسمه سازی و ساخت جنگ افزارها و دیگر ابزارها.

درس پنجم

۱. بر اساس کاوش های باستان شناسی اولین تمدن پیشرفته هند در کنار کدام رودخانه شکل گرفت؟ کنار رود سند.
۲. قدیمی ترین شهرهای بزرگ و پرجمعیت هند باستان را نام ببرید؟ موهنجودارو و هاراپا.
۳. ویژگی های شهرهای ساکنان تمدن دره سند را بنویسید؟ ۱- شهرها را بر اساس نقشه ای دقیق و معماری تقریباً یکسانی ساخته بودند. ۲- آنان خیابان ها و معابر اصلی و فرعی را با پهنای معینی طراحی نموده که یکدیگر را قطع می کردند. ۳- همچنین ساختمان ها را با معماری همسان و آجرهایی به اندازه های مشخص بنا می کردند. ۴- در شهرهای موهنجودارو و هاراپا چندین بنای عمومی وجود داشت که به عنوان پرستشگاه، حمام، انبار غله و ... مورد استفاده قرار می گرفت. ۵- این شهرها همچنین مجهز به شبکه فاضلاب بودند.
۴. اقتصاد تمدن سند به چیزی متکی بود؟ کشاورزی.
۵. ساکنان اطراف رود سند به کشت چه محصولاتی و پرورش چه حیواناتی می پرداختند؟ گندم، جو و پنبه و پرورش گاو میش.
۶. دستاوردهای مهم تمدن سند را فهرست کنید؟ از تمدن سند ابزارها، ظرف ها، آثار هنری، مجسمه ها و زیورآلاتی کشف شده است که بیانگر شکوفایی صنعت و هنر است. از این تمدن همچنین لوح ها و نوشته هایی به دست آمده است که تا کنون رمزگشایی و خوانده نشده اند.
۷. کدام مناطق هند زیر سلطه آریایی ها در نیامد و چه گروهی در این مناطق زندگی می کردند؟ نواحی استوایی و مرطوب جنوب هند، زیر سلطه مهاجران آریایی در نیامد و قومی تیره پوست موسوم به دراویدی ها تا قرن ها در آنجا به زندگی مستقل خود ادامه داد.
۸. وضعیت دینی آریاییان هند را بنویسید؟ آریاییان هند نیز همانند سایر اقوام هند و اروپایی، خدایان گوناگونی را به عنوان یکی از مظاهر طبیعت، مانند آسمان، ماه، خورشید، باد و آتش می پرستیدند، آنان همچون آریایی های ایرانی، به خدای غیر مادی و ما فوق طبیعت نیز عقیده داشتند.
۹. مهم ترین اثر برجا مانده درباره عقاید آریاییان هند چیست؟ سروده هایی در ستایش آفرینش و خدایان با عنوان «وداها» است.
۱۰. کهن ترین بخش وداها چه نام دارد و به چه زبانی می باشد؟ «ریگ ودا» نام دارد که به زبان سانسکریت.
۱۱. ویژگی های آیین برهمنی چه بود؟ این آیین به خدایان متعددی که در وداها ستایش شده بودند، باور داشت و آداب و مناسک دشواری را بر پیروان خود تحمیل می کرد. قربانی کردن، از جمله رسوم سخت و پیچیده آن بود.
۱۲. وظیفه برهمنان در هند باستان چه بود؟ ۱- حفظ سرودهای وداها از گزند فراموشی ۲- تعالیم دینی ۳- اجرای آداب مذهبی.
۱۳. چه عواملی زمینه را برای شکل گیری و رواج آیین و اندیشه های دیگر در هند فراهم آورد؟ مناسک طاق فرسای آیین برهمنی به تدریج موجب روی گردانی برخی از پیروان آن شد.
۱۴. کدام آیین در برابر باورهای آمیخته با خرافات و رسوم دشوار کیش برهمنی ظهور کرد؟ آیین بودایی.
۱۵. چهار حقیقت عالی که در آیین بودا از آنان سخن به میان آمده کدامند؟ ۱- زندگی سراسر رنج و درد بی پایان است ۲- سرچشمه این درد، آرزو و خواستن است ۳- تنها با رسیدن به نیروانا می توان بر آرزو و خواستن غلبه کرد ۴- از هشت راه مقدس می توان به نیروانا رسید.
۱۶. بر اساس آیین بودا از چه راه هایی می توان به نیروانا رسید؟ از هشت راه صداقت و رزوی در ایمان، نیت، گفتار، کردار، زندگانی، کوشش، پندار و مراقبه.
۱۷. کدام پادشاه هخامنشی، قسمت هایی از شمال غرب هند را تصرف و خراج گزار خویش کرد؟ داریوش بزرگ.
۱۸. با انتشار خبر مرگ اسکندر چه کسی، چگونه و چه سلسله ای را در هند بنیان نهاد؟ یکی از فرماندهان هندی به نام چندرا گوپتا برضد یونانیان سر به شورش برداشت. او با به اطاعت درآوردن شماری از حاکمان محلی شمال هند، سلسله موریایا بنیان گذاشت.
۱۹. حکومت موریایا در دوران فرمانروایی چه کسی به اوج قدرت رسید؟ آشوکا.
۲۰. پس از سلسله موریایا چه سلسله ای در هند بر سر کار آمد؟ گوپتا.
۲۱. اولین گروه هایی از مردم روستائین چینی در اطراف کدام رودها به کشاورزی مشغول بودند و چه محصولاتی را تولید می کردند؟ رودهای بزرگ هوانگ هو و یانگ تسه مشغول کشاورزی بوده اند و ارزن، گندم، برنج و ابریشم تولید می کردند.
۲۲. چه عواملی در چین به تدریج زمینه پیدایش نخستین شهرها را در حدود ۱۵۰۰ ق.م. فراهم آورد؟ تولید مازاد بر نیاز محصولات کشاورزی و دامی و افزایش جمعیت.

۲۳. در آغاز، چین باستان چگونه اداره می شد؟ شامل چندین دولت شهر بود که بر هر قسمت از آن، جنگاورانی حکومت می کردند.

۲۴. چه کسی در سال ۲۶۴ ق.م برای اولین بار با پیروزی بر حاکمان محلی و اشراف زمین دار به تفرقه و تجزیه سیاسی چین پایان داد؟ یکی از فرمانروایان سلسله چه این به نام ژنگ.

۲۵. ژنگ چه عنوانی برای خود برگزید؟ او عنوان شی هوانگ تی به معنای امپراتور اول را که پیش از آن مخصوص خدایان و قهرمانان اساطیری بود.

۲۶. اقدامات شی هوانگ تی را بیان کنید؟ ۱- به منظور تسلط بیشتر حکومت مرکزی بر سرزمین چین، تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد و شبکه گسترده ای از جاده ها ساخت ۲- وی همچنین به قصد رونق تجارت، مقیاس وزن ها و اندازه ها و عیار سکه ها را یکسان نمود. ۳- یکی دیگر از اقدام های مهم وی، تکمیل دیوار بزرگ چین بود.

۲۷. هدف از ساخت دیوار بزرگ چین چه بود؟ برای جلوگیری از هجوم اقوام صحراگرد.

۲۸. در دوران فرمانروایی سلسله هان چه تغییر و تحولات چشمگیری در چین رخ داد؟ کشاورزی، صنعت، علم و فرهنگ، پیشرفت نمایانی کرد و چینیان دست به ابداعات و اختراعات مهمی زدند. سلسله هان با گسترش قلمرو خود از سمت جنوب و غرب با کشورها و تمدن های دیگر از جمله ایران، ارتباط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برقرار کرد.

۲۹. جاده مشهور ابریشم که چین را از طریق ایران به اروپا متصل می کرد در چه دوره ای کشف یافت؟ در دوره هان.

۳۰. کنفوسیوس بیش از هر چیز به چه اصلی توجه داشت و اساس تعالیم او چه بود؟ بیش از هر چیز به رفتار اخلاقی داشت و اساس تعالیم او این بود که مردم چطور باید رفتار کنند و حاکمان چگونه رفتار مناسب را در جامعه ترویج دهند.

۳۱. شی هوانگ تی چه واکنشی نسبت به آیین کنفوسیوس نشان داد؟ به شدت با اندیشه های کنفوسیوس مخالفت کرد و دستور داد آثارش را بسوزانند و حکیمان پیرو او را نابود کنند.

۳۲. در دوره حکومت هان انتخاب مأموران دولتی بر اساس چه پایه ای و چگونه صورت می گرفت؟ بر پایه اصول و تعلیمات کنفوسیوس بود. در چارچوب این اصول، افراد بر اساس توانمندی و شایستگی های خویش و نه بر مبنای ثروت و وابستگی های خانوادگی به خدمت گرفته می شدند. و کسانی که داوطلب خدمات دولتی بودند، به منظور اثبات استعداد و صلاحیت خود، لازم بود در آزمون های مختلفی شرکت کنند.

۳۳. در کدام دوران آیین بودا به چین راه یافت؟ در دوران سلسله هان.

درس ششم

۱. چه عواملی شرایط مناسبی را برای کشتیرانی و دریانوردی در یونان فراهم کرده است؟ موقعیت شبه جزیره ای این کشور و برخورداری از سواحل طولانی با خلیج ها و بریدگی های مناسب برای ایجاد لنگرگاه ها.

۲. تمدن جزیره کرت در کجا واقع بود؟ در جنوب یونان.

۳. چرا تمدن کرت، مینوسی نامیده شد؟ این تمدن به واسطه مینوس، شاه افسانه ای آن جزیره، تمدن مینوسی نامیده شد.

۴. ویژگی های تمدن مینوسی را بیان کنید؟ آنان قومی دریانورد بودند و با مصر و دیگر مناطق هم جوار خود، روابط بازرگانی داشتند. بقایای کاخ شاهی مینوسیان، حکایت از قدرت، رفاه و معماری پیشرفته آنان دارد.

۵. علت از بین رفتن تمدن مینوسی چه بود؟ در اثر کشمکش با اقوام مهاجر از بین رفته باشد.

۶. چرا اولین دوره تمدن یونان را عصر میسنی می گویند؟ در حدود ۲۰۰۰ ق.م. طایفه های بیابانگردی از دشت های اروپای شرقی به شبه جزیره یونان آمدند. این طایفه ها به تدریج و احتمالاً تحت تأثیر تمدن مینوسی، شهرهایی را بر پا کردند که مهم ترین آنها میسن نام داشت. به همین دلیل اولین دوره تمدن یونان را عصر میسنی می گویند.

۷. مورخان کدام دوره تاریخ یونان را عصر تاریکی نامیدند؟ تمدن میسن به دلیل رقابت شهرها و جنگ های داخلی ضعیف شد و از ۱۱۰۰ تا حدود ۸۰۰ ق.م. یونان دچار چنان انحطاطی شد که مورخان آن را «عصر تاریکی» نامیده اند.

۸. کدام دوره از تمدن یونان را عصر دولت شهرها نامیدند؟ پس از سقوط تمدن میسن به تدریج دولت شهرهای مختلفی در یونان سربرآوردند و به قدرت رسیدند که غالباً با یکدیگر در حال رقابت و جنگ بودند.

۹. سیر تکوین حکومت و سیاست در یونان باستان را ذکر کنید؟ ۱- پادشاهی موروثی ۲- حکومت ثروتمندان و اشراف ۳- نظام دولت شهری.

۱۰. مهم ترین دولت شهرهای یونان باستان را نام ببرید؟ آتن و اسپارت.

۱۱. ویژگی های دولت شهرهای آتن و اسپارت را با یکدیگر مقایسه کنید؟ آتن مرکز فعالیت های فلسفی، علمی و هنری و نیز زادگاه مردم سالاری (دمکراسی) به شمار می رفت. اما اسپارت، جامعه ای نظامی گرا و جنگاور بود که به امور فرهنگی و هنری چندان علاقه ای نداشت.

۱۲. چرا دولت شهرهای یونانی به آسیای صغیر (ترکیه امروزی) یورش بردند؟ به منظور گسترش قلمرو و توسعه نفوذ فرهنگی و اقتصادی خود.

۱۳. چه عاملی موجب بروز کشمکش های طولانی و جنگ های بزرگی میان دولت شهرهای یونانی با حکومت هخامنشیان در قرن ۵ ق.م. شد؟ رقابت دولت شهرهای یونانی با حکومت هخامنشیان برای تسلط بر منطقه آسیای صغیر.

۱۴. علل شروع جنگ های پلوپونزی میان دولت شهرهای یونان چه بود؟ پس از پایان جنگ های یونان و ایران، دولت شهر آتن به رهبری پریکلس، سیاستمدار آزادی خواه، به سرعت در مسیر پیشرفت و توسعه طلبی سیاسی و نظامی گام برداشت. در آن زمان دولت شهرهای مختلف یونانی به دو گروه رقیب و دشمن تبدیل شده بودند که آتن بر یکی و اسپارت بر دیگری فرمان می راند.

۱۵. جنگ هایی که در فاصله ۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م. میان دولت شهرهای یونان رخ داد به چه نامی مشهورند؟ جنگ های پلوپونزی.

۱۶. سیاست دولت هخامنشی در قبال جنگ های پلوپونزی چه بود؟ هخامنشیان در جریان این جنگ ها به طور پنهانی به اسپارت کمک مالی می کرد.

۱۷. نتیجه جنگ های پلوپونزی چه شد؟ سرانجام با پیروزی اسپارت پایان یافت.

۱۸. کدام شاه مقدونی یونان را تصرف کرد؟ فیلیپ دوم.

۱۹. اقدامات اسکندر مقدونی را بنویسید؟ او پس از آنکه شورش یکی از دولت شهرهای یونانی را فرونشاند، با سپاهی آماده به قلمرو هخامنشیان هجوم آورد. سپاهیان او در چندین نبرد بر سپاه هخامنشی پیروز شدند و مصر، آسیای صغیر، بین النهرین و ایران را فتح کردند. اسکندر سپس به هند نیز لشکرکشی کرد و تا رود سند پیش رفت.

۲۰. یونانیان از دستاوردهای کدام تمدن ها بهره بسیاری بردند؟ مصر، بین النهرین و ایران.

۲۱. وضعیت دینی یونان باستان را بیان کنید؟ ۱- یونانیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند. ۲- مهم ترین این خدایان، دوازده خدایی بودند که در کوه آلمپ جای داشتند و در رأس آنان زئوس خدای آسمان و آذرخش بود. ۳- مردم هر دولت شهر یکی از خدایان مستقر در المپ را به عنوان خدای محافظ شهر خود ستایش می کردند. ۴- یونانیان دارای معابد و پرستشگاه هایی بودند. ۵- نیايش غالباً با تقدیم هدیه و قربانی به خدایان انجام می گرفت.

۲۲. علل برگزاری جشن ها و مسابقه های مختلف در یونان باستان چه بود و مشهورترین آن ها را نام ببرید؟ یونانیان به احترام خدایان و برای بزرگداشت قهرمانان خویش، جشن ها و مسابقه های مختلفی را برگزار می کردند. مشهورترین آنها، بازی های المپیک بود که هر چهار سال یک بار در دولت شهر المپیا برگزار می گردید.

۲۳. در آتن چه کسانی حق مشارکت و عدم مشارکت در امور سیاسی را داشتند؟ در آتن، فقط مردان بالغی که از پدر و مادری آتنی به دنیا آمده بودند و شهروند آنجا محسوب می شدند، حق رأی داشتند و می توانستند در اداره امور دولت شهر مشارکت کنند. زنان، بردگان و بیگانگان مقیم آتن که اکثریت جمعیت آن دولت شهر را تشکیل می دادند، از حق رأی و شرکت در اداره امور سیاسی محروم بودند.

۲۴. فلسفه یونان در قرن های پنجم و چهارم پیش از میلاد، با ظهور کدام فیلسوفان به اوج خود رسید؟ سقراط، افلاطون و ارسطو.

۲۵. کدام پزشک نامدار یونانی در عهد باستان به پدر علم پزشکی معروف است؟ بقراط.

۲۶. فیثاغورث که بود؟ فیلسوف و ریاضی دان مشهور یونانی که در عهد باستان می زیست و برخی از اصول هندسه را کشف کرد.

۲۷. وضعیت ادبیات و هنر در یونان باستان چگونه بود؟ ادبیات و هنرهای تجسمی، مخصوصاً انواع شعر، نمایشنامه نویسی، مجسمه سازی و معماری نیز شکوفا و پررونق بود.

۲۸. کدام اقوام با ورود خود به ایتالیا بر شکل گیری تمدن روم تأثیر گذاشتند؟ اقوام هند و اروپایی و اقوام دیگری از یونان.

۲۹. وضعیت سیاسی روم در دوران حکومت جمهوری چگونه بود؟ جمهوری رم در سال های میان ۵۰۹ تا ۲۶۴ ق.م. با شکست رقیبان و دشمنان خود گسترش پیدا کرد و بر سرتاسر شبه جزیره ایتالیا مسلط شد. در این دوره، تشکیلات حکومتی و نهادهای سیاسی جمهوری رم تکامل یافت.

۳۰. سیاست توسعه طلبانه نظامی گسترده جمهوری رم در خارج از مرزهای شبه جزیره ایتالیا باعث چه درگیری هایی شد؟ باعث شد سلسله جنگ های بزرگی میان آن جمهوری از یک سو و حکومت کارتاژ و پادشاهان مقدونی رخ داد. سرانجام رومیان رقیبان خود را شکست دادند و بر دریای مدیترانه و سرزمین های پیرامون آن مسلط شدند.
۳۱. کارتاژیان و مقدونیان بر کجا حکومت می کردند؟ کارتاژیان بر بخش هایی از دریای مدیترانه و شمال آفریقا و مقدونیان بر مقدونیه و یونان.
۳۲. نتیجه شکست کارتاژیان و مقدونی ها برابر جمهوری رم چه بود؟ در نتیجه این فتوحات، جمهوری رم تبدیل به قدرتی بزرگ در مدیترانه شد و به توسعه طلبی خود در اروپا، آفریقا و آسیا ادامه داد.
۳۳. رومیان با لشکرکشی به سرزمین های شرق دریای مدیترانه در غرب آسیا چه اقدامی انجام دادند؟ بقایای حکومت سلوکیان را برانداختند و به سوی ایران پیشروی کردند.
۳۴. تنها حکومتی که در مقابل سپاه قدرتمند روم ایستادگی کرد و مانع پیشروی بیشتر آنان به سوی ایران شد کدام حکومت بود؟ اشکانی.
۳۵. چه عاملی به تدریج زمینه تقسیم امپراتوری روم به دو بخش شرقی و غربی را فراهم آمد؟ پس از آن که امپراتور کنستانتین شهر بیزانتیوم (قسطنطنیه/ استانبول) را به پایتختی برگزید.
۳۶. روم غربی و روم شرقی توسط چه گروه هایی نابود شدند؟ روم غربی در ۴۷۵ م. در اثر هجوم اقوام بیابان گرد نابود شد و روم شرقی در سال ۱۴۵۳ م. توسط امپراتوری مسلمان عثمانی فتح شد.
۳۷. مراحل تأسیس و گسترش حکومت در روم باستان را بنویسید؟ ۱- پادشاهی ۲- جمهوری ۳- امپراتوری.
۳۸. رومیان چگونه جمهوری رم را تأسیس کردند؟ با درآمیختن فرهنگ کهن طایفه ای و نظام دولت شهری.
۳۹. چرا در قرن اول قبل از میلاد، جمهوری رم دچار جنگ داخلی و آشفتگی شد؟ بر اثر رقابت سرداران جاه طلب.
۴۰. براساس قانون اساسی رم، ساختار حکومت چگونه بود؟ ۱- شامل چند مجلس و شماری مقام های اجرایی بود. ۲- اشراف به واسطه مجلس سنا، و عامه مردم از طریق مجمع نمایندگان خود، در اداره امور کشور مشارکت می کردند. ۳- ریاست قوه اجرایی به دو کنسول اعطا می شد که از میان اعضای سنا برای دوره یکساله، بدون تکرار، انتخاب می شدند. ۴- وقتی یکی از کنسول ها در میدان جنگ، نیروهای جمهوری را هدایت می کرد، کنسول دیگر اداره امور داخل را بر عهده می گرفت.
۴۱. چرا در قرن اول قبل از میلاد، جمهوری رم بر اثر رقابت سرداران جاه طلب دچار جنگ داخلی و آشفتگی شد؟ با گسترش قلمرو جمهوری رم، معلوم شد که قانون اساسی و نهادهای این جمهوری برای اداره سرزمین های پهناور از کارایی لازم برخوردار نیستند.
۴۲. نتیجه تغییرات اکتاوایان در نظام حکومتی جمهوری رم چه بود؟ قدرت اجرایی در اختیار یک فرد به عنوان شخص اول مملکت قرار گرفت که به «امپراتور» و بعداً «آوگوستوس» معروف شد. مجلس سنا نیز به عنوان مجمع اصلی مشورتی باقی ماند و در انتخاب امپراتور، ایفای نقش کرد.
۴۳. اوضاع دینی روم باستان چگونه بود؟ رومیان خدایان متعددی را می پرستیدند و مانند یونانیان، جشنواره ها و بازی های عمومی و مذهبی مختلفی را به احترام و بزرگداشت خدایان برگزار می کردند. علاوه بر آن، برخی از باورهای کهن ایرانی مانند پرستش ایزد مهر (میترا) در قلمرو روم رواج یافت و بر فرهنگ و هنر رومی تأثیر چشمگیری گذاشت.
۴۴. علت قیام بردگان در سال ۷۳ ق.م. در روم چه بود و رهبر این قیام چه کسی بود؟ شمار بردگان و اختلاف میان فقیر و ثروتمند چنان افزایش یافت که در سال ۷۳ ق.م. بردگان به رهبری اسپارتاکوس قیام کردند.
۴۵. برجسته ترین دستاورد هنری تمدن روم در چه زمینه ای تبلور یافت؟ در معماری و مجسمه سازی تبلور یافت.
۴۶. یکی از دستاوردهای مهم تمدن روم، ایجاد شبکه پیشرفته ای از جاده ها بود در این زمینه توضیح دهید؟ مهندسان و کارگران رومی برای احداث جاده های سنگفرش شده، دامنه تپه ها را می بریدند، تونل می کنند، پل می ساختند و باتلاق ها را پر می کردند.
۴۷. چرا دین مسیحیت در زمان امپراتور کنستانتین رونق بی سابقه ای یافت؟ زیرا این امپراتور خود به مسیحیت گروید و فرمانی صادر کرد که آزادی این دین را در محدوده امپراتوری روم تضمین می کرد.

درس هفتم

۱. تا قبل از رمزگشایی خط میخی و کاوش های باستان شناسی مورخان ایرانی بر چه اساسی تاریخ ایران عهد باستان را می نوشتند؟ ترجمه خدای نامه و داستان های شاهنامه فردوسی.
۲. مورخان ایرانی بر پایه ترجمه خدای نامه ها و داستان های شاهنامه، تاریخ عصر باستان را به چند دوره تقسیم کرده اند؟ به چهار دوره پیشدادیان، کیانیان، اشکانیان و ساسانیان.
۳. امروزه از کدام سلسله ها به عنوان دوران افسانه ای (اساطیری) تاریخ ایران شناخته می شوند؟ پیشدادیان و کیانیان.
۴. تاریخ بسیاری از اقوام و جوامع کهن از جمله تاریخ ایران با چه چیزی آغاز شده می گردد؟ با افسانه و اسطوره آغاز می گردد.
۵. نظریه اسطوره شناسان، مورخان و محققانی که معتقدند محتوای افسانه ها بر اساس واقعیت شکل گرفته اند، چیست؟ آنان بر این عقیده هستند که افسانه ها بر اساس واقعیت های تاریخی ساخته شده اند، اما با گذشت زمان تغییر کرده و به شکل افسانه و اسطوره درآمده اند.
۶. از کدام دوره تمایل و علاقه اروپاییان برای مسافرت به کشور ما و شناخت تاریخ و فرهنگ آن دو چندان شد؟ از دوره صفویه.
۷. چرا در زمان صفویان برخی از جهانگردان اروپایی به ایران آمدند؟ نویسندگان و محققان اروپایی به واسطه نوشته های هروودت و سایر مورخان یونانی و رومی عهد باستان، اخبار و آگاهی قابل توجهی درباره سلسله ها و شاهان ایران در دوره باستان در اختیار داشتند، با کنجکاوی زیاد در جست و جوی بناها و آثار تاریخی دوره هخامنشی به خصوص در فارس بودند.
۸. از کدام دوره و چرا اروپاییان بیشتری به عنوان جهانگرد، بازرگان، سفیر، باستان شناس و ... به کشور ما آمدند؟ از دوره قاجاریه با گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا.
۹. در زمان محمدشاه قاجار چه کسی موفق به خواندن خط میخی و سنگ نوشته داریوش هخامنشی در بیستون شد؟ یک انگلیسی به نام راولینسون.
۱۰. کدام دولت اجازه حفاری و سپس امتیاز انحصاری کاوش های باستانی را در سرتاسر ایران به دست آورد؟ دولت فرانسه.
۱۱. اولین محوطه باستانی ایران که توسط باستان شناسان فرانسه حفاری و کاوش شد را نام ببرید؟ محوطه باستانی شوش.
۱۲. در سال ۱۳۰۶ ش، چه تحولاتی در زمینه باستان شناسی در ایران صورت گرفت؟ کاوش های باستان شناسی از انحصار فرانسویان خارج شد و باستان شناسان برجسته ای از کشورهای مختلف مانند ارنست هرتسفلد آلمانی و آرتور پوپ آمریکایی شروع به فعالیت نمودند و دامنه کاوش های باستان شناسی وسیع تر شد. به تدریج نسلی از باستان شناسان زبده ایرانی پرورش یافتند و شروع به کار کردند.
۱۳. نتایج و دستاوردهای کاوش ها و تحقیقات جدید را درباره تاریخ ایران در عصر باستان را بنویسید؟ ۱- سلسله های پادشاهی مادی تا ساسانیان بهتر و بیشتر شناخته شوند و امکان تشخیص تاریخ واقعی از افسانه، تا حدودی فراهم آمد. ۲- همچنین نشان داد که چندین هزار سال پیش از مهاجرت اقوام آریایی، ساکنان فلات ایران به یک جانشینی و کشاورزی روی آورده و تمدن نسبتاً پیشرفت های را بنیان نهاده بودند. ۳- یکی دیگر از نتایج تحقیقات دو قرن گذشته، تقسیم بندی جدیدی بود که مورخان از تاریخ ایران در دوره باستان ارائه کردند. ۴- بخشی از آثار تاریخی کشف شده به موزه های اروپا و آمریکا انتقال یافت.
۱۴. منابع دست اول یا اصلی تاریخ ایران باستان به چند دسته تقسیم می شوند؟ به دو دسته منابع غیر نوشتاری و منابع نوشتاری.
۱۵. منابع غیر نوشتاری ایران باستان شامل چه می باشد؟ شامل تمامی آثار مادی و دست ساخته هایی می شود که از ایرانیان باستان بر جای مانده است. ابزارها، ظروف، اشیاء و بقایای بناهای مختلف مانند کاخ ها، آتشکده ها، پل ها، آب بندها، کاروانسراها و ...
۱۶. منابع غیر نوشتاری ایران باستان حاوی چه اطلاعاتی می باشند؟ این منابع، حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایران باستان هستند و ابعاد مختلف دانش، فنون، مهارت ها و خلقت های ایرانیان را در این عصر آشکار می نمایند.
۱۷. منظور از منابع نوشتاری ایران باستان چیست؟ منظور از منابع نوشتاری، تمامی نوشته هایی است که درباره رویدادهای تاریخی ایران در عهد باستان نگارش یافته اند و یا اینکه می توان از آنها اطلاعات و شواهد تاریخی به دست آورد.
۱۸. پنج مورد از منابع نوشتاری تاریخ ایران در دوران پیش از اسلام را نام ببرید؟ سنگ نوشته ها، گل نوشته ها، سالنامه ها و کتاب های تاریخی، ادبی، دینی و جغرافیایی.

۱۹. منابع نوشتاری تاریخ ایران در عصر باستان به چند گروه تقسیم می شوند؟ به دو گروه نوشته های ایرانی و نوشته های غیرایرانی.

۲۰. عمده منابع نوشتاری غیرایرانی تاریخ ایران در عصر باستان را چه نوشته هایی تشکیل می دهند؟ کتاب های مورخان یونانی و رومی تشکیل می دهند که

در صدر آن ها، کتاب تاریخ هرودت قرار دارد. در تورات نیز مطالبی درباره هخامنشیان و به خصوص کورش بزرگ وجود دارد.

۲۱. دلایل ضعف تاریخ نگاری در ایران باستان چه بود؟ شاید این بود که سنت شفاهی، بسیار مقبول تر و پسندیده تر از سنت کتابت بوده است. علاقه و عادت

به حفظ سینه به سینه مطالب در قرن ها و حتی هزاره ها، لزوم ثبت و نگارش آنها را در درجه اهمیت کمتری قرار داده است.

۲۲. مهم ترین منابع نوشتاری ایرانی در دوره هخامنشیان چه بودند؟ سنگ نوشته ها و لوح های گلی.

۲۳. موضوع سنگ نوشته بیستون چیست؟ به شرح وقایع دوران آغازین فرمانروایی داریوش بزرگ و سرکوب شورش های نواحی گوناگون.

۲۴. لوح های گلی پیدا شده در تخت جمشید چه اطلاعاتی را ارائه می دهند؟ اطلاعات سودمندی درباره اوضاع اقتصادی و اجتماعی و تشکیلات اداری دوره

هخامنشیان.

۲۵. محتوی سنگ نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم چیست؟ شرح جنگ های این پادشاه با رومیان را بازگو می نماید.

۲۶. مهم ترین نوشته های تاریخی دوره ساسانی چه می باشد و موضوع آن ها چیست؟ خدای نامه ها هستند که موضوع آن ها تاریخ عمومی سرزمین و مردم

ایران از آغاز آفرینش تا اواخر حکومت ساسانی بودند.

۲۷. در قرون نخستین هجری مورخان مسلمان ایران مانند طبری، دینوری و ... چگونه اقدام به نگارش تاریخ ایران باستان کردند؟ با استفاده از ترجمه ای که

از خدای نامه ها به عربی شده بود، اقدام به نگارش تاریخ ایران باستان کردند.

۲۸. منابع دست دوم (فرعی) یا تحقیقات دوره ایران باستان، شامل چه می باشد؟ شامل انواع مختلفی از کتاب ها، مقاله ها، پایان نامه های تحصیلی و طرح

های پژوهشی می شود که در دو بیست سال اخیر توسط محققان، اعم از مورخان و باستان شناسان و زبان شناسان ایرانی و غیر ایرانی نوشته شده است.

درس هشتم

۱. چرا برای مطالعه و شناخت کامل تاریخ و تمدن ایران، ناگزیر از توجه به جغرافیای آن هستیم؟ زیرا تاریخ و تمدن کهن ایران به طرز چشمگیری از

شرایط و عوامل جغرافیایی تأثیر پذیرفته است.

۲. موقعیت جغرافیایی فلات ایران از چه جهاتی بر وضعیت تاریخ و تمدن در ایران تأثیر گذار بوده است؟ ۱- ایران به واسطه موقعیت جغرافیایی خاص خود در

جنوب غربی آسیا، پل ارتباطی میان شرق و غرب جهان باستان محسوب می شد ۲- در عصر باستان، مهم ترین راه های زمینی و دریایی که تمدن ها و

کشورهای بزرگ را به یکدیگر متصل می کردند، از میهن ما می گذشتند ۳- خلیج فارس و دریای مکران نقش مهمی در برقراری ارتباط تجاری،

سیاسی، نظامی و فرهنگی میان سرزمین های دور و نزدیک جهان آن روز داشتند ۴- کشور ما به خاطر موقعیت جغرافیایی خود، پیاپی در معرض

مهاجرت ها و هجوم اقوام مختلف و حمله های نظامی حکومت های خارجی قرار داشت.

۳. موقعیت ارتباطی فلات ایران به عنوان پل ارتباطی میان شرق و غرب جهان باستان چه پیامدی برای ایران داشت؟ ایران را به کانون مبادلات فرهنگی، هنری

و اقتصادی در جهان باستان تبدیل کرده و موجب شده بود که ایرانیان نقش فعال و مؤثری در انتشار و گسترش فرهنگ و تمدن به عهده گیرند.

۴. سابقه حضور انسان در فلات ایران مربوط به چه دوره ای است؟ در دوران پارینه سنگی قدیم.

۵. کهن ترین نشانه و آثاری که از حضور انسان در ایران تاکنون کشف شده مربوط به کجاست؟ مربوط به بستر کشف رود در نزدیکی مشهد.

۶. کدام اقدامات به منزله ورود انسان از دوره شکار و گردآوری خوراک به دوره یک جانشینی و تولید خوراک در فلات ایران محسوب می شود؟ کشت

گیاهانی مانند جو و گندم و اهلی نمودن جانورانی مثل بز و گوسفند.

۷. چگونه به تدریج سکونتگاه ها و روستاهایی نخست در غرب و سپس در دیگر مناطق ایران پدید آمد؟ با روی آوردن گروه هایی از مردم به کشاورزی و

دامپروری.

۸. ساکنان نخستین سکونتگاه ها و روستاهای ایران در چه زمینه هایی به فعالیت می پرداختند؟ فعالیت های کشاورزی و دامداری، سفالگری، فلزکاری،

باغدگی، خانه سازی.

۹. مهم ترین دستاوردهای ساکنان فلات ایران در دوران پیش از تاریخ در چه زمینه هایی بود؟ سفالگری، فلزکاری و خانه سازی.

۱۰. چگونه دگرگونی بزرگی در ساخت ظروف سفالی در فلات ایران به وجود آمد؟ با اختراع چرخ سفالگری.
۱۱. دستاوردهای ساکنان فلات ایران در زمینه فلزکاری را بیان کنید؟ ۱- ساخت برخی ابزارها به ویژه زبورآلات مسی با چکش کاری بر روی رگه های طبیعی مس ۲- ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی از طریق آمیختن مس با ماده قلع ۳- ساخت اشیا و ظروف سنگ صابونی.
۱۲. بقایای کوره های ذوب و قالب گیری مس در کدام سکونتگاه های ایران پیدا شده است؟ در برخی سکونتگاه های کهن مانند شهداد، تل ابلیس و تپه یحیی در استان کرمان و تپه زاغه در قزوین.
۱۳. مفرغ های کدام منطقه بهترین نمونه از صنعت و هنر فلزکاری ایران به شمار می روند؟ مفرغ های لرستان.
۱۴. شواهد باستان شناسی نشان می دهد که کدام سکونتگاه های فلات ایران از مراکز عمده تولید و صدور سنگ صابون به مناطق دور و نزد یک بوده اند؟ سکونتگاه های کهن جیرفت و تپه یحیی در استان کرمان.
۱۵. نخستین شهرهای فلات ایران در کجا به وجود آمدند؟ شوش و چغامیش در خوزستان؛ شهداد و جیرفت در کرمان؛ شهر سوخته در سیستان و سیلک در کاشان از جمله این شهرها بودند.
۱۶. سرزمین اصلی ایلامیان شامل چه مناطقی بود؟ جلگه خوزستان و مناطق کوهستانی زاگرس جنوبی و میانی بود.
۱۷. چرا فرمانروایان سومری و اکدی بیای به سرزمین ایلامی ها لشکرکشی می کردند؟ زیرا اقتصاد بین النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود.
۱۸. چه عاملی سبب شد که حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ ق.م. با یکدیگر متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند؟ تاخت و تازهای بیای فرمانروایان سومری و اکدی به سرزمین ایلام.
۱۹. روابط حکومت و تمدن ایلام با همسایگان خود چگونه بود؟ ایلامیان همواره با همسایگان بین النهرینی خود مانند سومریان، اکدیان، بابلیان و آشوریان ارتباط تنگاتنگ سیاسی، فرهنگی و تجاری داشت. قلمرو ایلام بارها مورد هجوم سپاهیان بین النهرین قرار گرفت و استقلال خود را از دست داد؛ اما ایلامیان دوباره قدرت می گرفتند. پادشاهان ایلام نیز هرگاه فرصتی به دست می آوردند به بین النهرین لشکرکشی می کردند. ایلام همچنین با دیگر مناطق فلات ایران و سرزمین های مجاور آن مانند آسیای صغیر و هند، روابط تجاری داشت. تماس ها و ارتباط های سیاسی و تجاری موجب شکل گیری روابط فرهنگی میان این سرزمین ها شد و دین، فرهنگ، خط و زبان آنها را تحت تأثیر قرار داد.
۲۰. کدام شهر در مرکز جلگه خوزستان، یکی از پایتخت های ایلامیان بود؟ شوش.
۲۱. حکومت ایلام بر اثر یورش ویرانگر چه قومی دچار انحطاط و فروپاشی شد؟ آشوریان.
۲۲. شهر شوش که در نتیجه یورش آشوربانیپال با خاک یکسان شده بود، در کدام دوران دوباره شکوه و عظمت دیرین خود را بازیافت؟ هخامنشیان.
۲۳. پایتخت ایلامیان در بخش شرقی قلمروشان (واقع در استان فارس امروزی) چه نام داشت؟ آنتان یا آنزان.
۲۴. معماری در دوره ایلام چگونه بود؟ معماری پیشرفت چشمگیری کرد و استفاده از آجر در ساختن بناها رایج شد.
۲۵. شاهکار معماری دوره ایلام را نام ببرید و ویژگی های آن را بنویسید؟ معبد چغازنبیل در نزدیکی شهر شوش، شاهکار معماری آن دوره به شمار می رود. این معبد با استفاده از خشت خام در چند طبقه بنا شده است و روکشی از آجرنوشته ها و آجرهای لعاب دار دارد.
۲۶. وضعیت دین و اعتقادات ایلامیان را شرح دهید؟ ۱- ایلامیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند و از آنان برای پیشرفت در کار خود کمک می خواستند. ۲- به عقیده مردمان ایلام قدیم، خدایان دارای نیرویی ماوراء طبیعی بودند که آنان را بر انجام هر کاری قادر و توانا می ساخت. ۳- از جمله محبوب ترین خدایان ایلامی، اینشوشیناک به معنی خدای شهر شوش بود و معبد چغازنبیل، ستایشگاه این خدا محسوب می شد. ۴- الهه های مادر نیز بسیار مقدس بودند و مقام رفیعی در سلسله مراتب خدایان ایلامی داشتند. ایلامیان این الهه ها را به عنوان مادر خدایان می پرستیدند و برای آنان معابدی ساخته بودند. ۵- در ایلام، کاهنان آداب و تشریفات دینی را زیر نظر کاهن بزرگ به جا می آوردند.
۲۷. نقوش و پیکره های برجای مانده از دوره ایلامی چه موضوعی را نشان می دهد؟ نشان می دهد که زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته اند.

موفق باشید - مهران زنگنه دبیر تاریخ ایزده - مهرماه ۱۴۰۳